

С. М. Телебей¹, В. М. Телебей²

¹Кам'янець-Подільський національний університет
імені Івана Огієнка

²Кам'янець-Подільський НВК з центром реабілітації
слабозорих дітей

РОЛЬ РОДИНИ ТА ШКОЛИ У ВИХОВАННІ ТА РОЗВИТКУ ДИТИНИ

Школа і сім'я – це дві інституції, які навчають дитину жити в суспільстві, роблять її життя цікавим, щасливим, успішним, повноцінним, готують її до самостійного життя.

Ключові слова: школа, батьки, сім'я, виховання.

Постановка проблеми. У системі управління школою особливе значення та роль відводиться батьківській раді та педагогічній раді, а також співпраці між ними. Метою цієї співпраці є створення умов для розвитку особистості, становлення громадянина України. І ця мета може бути досягнута тільки в результаті свідомої і систематичної роботи батьків і вчителів.

Результати досліджень. Із перших кроків дітей у школі вихователі, класні керівники залучають до активної співпраці їхніх батьків, намагаються переконати їх у необхідності тісної взаємодії з ними, адже спільне вирішення проблем дає позитивний результат. Роз'яснювальна та агітаційна робота, яку проводять вчителі в батьківських колективах, дає нам змогу сформувати дієздатний батьківський комітет школи, до якого обираються ініціативні та небайдужі люди, впевнені в необхідності своєї безпосередньої участі у діяльності шкільного колективу. Особливу увагу ми приділяємо питанню обирання до комітету тимчасово непрацюючих батьків, які можуть віддавати шкільним справам достатньо часу. Їх допомога сприяє виконанню планових завдань батьківського комітету. Це участь в дитячих екскурсіях та змаганнях, шкільних святах та подіях, загалом – в роботі школи.

Велике значення для успішної роботи батьківського комітету мають реальний та конкретний план дій, який базується на плані роботи школи загалом та погоджений з директором навчального закладу. План роботи батьківського комітету складається з 4 розділів:

- 1) організаційна робота;
- 2) участь у навчально-виховній роботі;
- 3) участь у соціально-економічній та господарській діяльності школи;
- 4) участь у забезпеченні дисципліни та порядку.

Сьогодні можна сказати: школа і сім'я, батьки і вчителі, батьківська рада і адміністрація школи – єдине ціле, діяльність якого спрямована на дитину, її навчання, виховання, розвиток, становлення. Тому педагоги шукають різні форми взаємодії з батьками.

Однією з таких основних форм роботи є батьківські збори, на яких обговорюються проблеми життя класного та батьківського колективів. Так, наприклад, у 6 класі на перших батьківських зборах може обговорюватися тема «Труднощі адаптації дитини до навчання в 6 класі». На «круглий стіл» запрошуються вчителі класу, керівники гуртків, у яких будуть займатися діти, бібліотекар. Завдання педагогів: послухати характеристики, які батьки дадуть своїм дітям, розповісти про вимоги щодо вивчення свого предмета. Завдання бібліотекаря: коротко розповісти про можливості бібліотеки, ознайомити з її фондом. Далі йде обговорення питання «Роль сім'ї та її значення в адаптації школяра. Закони шкільного життя в навчанні і вихованні учня». Для кожного класу вихователь та класний керівник розробляють тематику батьківських зборів, при цьому враховуючи вікові особливості дітей. Батьківський лекторій, який діє постійно в школі, сприяє підвищенню педагогічної культури батьків, їх психолого-педагогічної компетентності у родинному вихованні, виробленню єдиних підходів.

Існує ще одна форма, хоч і не нова, але потрібна в арсеналі спільної роботи сім'ї і школи – присутність батьків на уроках. Школою має заохочуватись бажання батьків побувати на уроках тих чи інших учителів, почути відповіді своїх дітей. Педколектив має надати їм таку можливість. Гарною традицією може стати проведення концертів до загальноосвітніх батьківських зборів.

Крім того, корисними в спільній роботі можуть стати анкети, які складуть класні керівники для батьків учнів 5–11 класів, в яких вони дають відповіді на поставлені питання, що стосуються оптимізації навчально-виховного процесу, виховання дітей, порад та побажань щодо роботи з учнями.

Участь батьків і вчителів у справі виховання своїх нащадків розширює коло їх інтересів, розвиває в них емоційні почуття, толерантність, збагачує їх духовно, розкриває потенційні можливості, допомагає їм досягти висот самовираження. В щоденнику класного керівника школи має бути «Пам'ятка батькам від дитини», де є такі корисні слова: «Ставтесь до мене так, як ви ставитесь до друзів. Тоді я теж стану вашим другом. Я ж вчусь, наслідуючи приклади, а не під впливом критики. І, крім того, я вас так сильно люблю, будь ласка, поверніться до мене з любов'ю...». Це дитяче прохання повинні дійти до душі, розуму кожного батька, вчителя-наставника, пересічного громадянина.

У нашому суспільстві достатньо довгий час існувала думка про те, що дитину повинні виховувати дитячі установи і що це є їх прямим і безпосереднім обов'язком. При чому, в даній ситуації саме сім'я першою пред'являла звинувачення в тому випадку, якщо результати виховання були плачевними. І по сьогоднішній день ми стикаємося з такою ситуацією, коли школа і вчитель є головними відповідачами за всі невдачі, пов'язані з вихованням молодого покоління. Такий підхід до оцінки діяльності школи і до оцінки ролі сім'ї у вихованні дітей привів до того, що сьогодні ми називаємо безвідповідальністю батьків по відношенню до власних дітей.

Школа завжди прагнула до того, щоб включити сім'ю у виховання дітей. При цьому дуже часто школа намагалася і намагається брати на себе частину тих проблем виховання, які повинна вирішувати сім'я. При цьому, проводячи різні бесіди, далеко не завжди точно знаючи причини учня, що відбувається в сім'ї, школа може спровокувати при цьому нові проблеми.

По своєму психологічному статусу школа і сім'я – протилежні полюси. У сім'ї все засновано на емоційних зв'язках. Саме сім'я, а не школа виступає посередником між суспільством і дитиною з метою його соціального захисту. У школи декілька інші функції. Вона не повинна підміняти дитині його рідний будинок, вона повинна зробити все можливе, щоб навчити дитину, розширити його кругозір, надати можливість для його самореалізації, для розкриття і прояву його здібностей. Саме школа може і повинна допомогти дитині дорослішати, набуваючи досвіду і знань. У цьому якраз і відбувається реалізація виховної функції школи як посередника між дитиною і суспільством.

Сьогоднішні діти, на жаль або на щастя, через об'єктивні і суб'єктивні причини дорослішають набагато раніше. Школа стикається з тим фактом, що проблеми, пов'язані з дорослішанням учнів, торкаються не тільки старшого шкільного віку, але і молодших підлітків. Сьогодні багато вчителів говорять про те, що важко працювати не 10–11 класах, а в 5–6 класах, так саме перехід в дорослість часто супроводжується зміною в очах дитини цінності власної сім'ї. Це дуже важлива проблема, яка позначається не тільки на ученні дитини, але і на всьому образі його життя, його вчинках і поведінці.

Дорослішання по-різному протікає у підлітків, але якщо при цьому все його попереднє життя в сім'ї було повноцінним в моральному плані, якщо його відносини з однолітками не викликали труднощів, то, як правило, серйозних ускладнень перехід в доросле життя великих утруднень не викличе ні у самого підлітка, ні у людей, його що оточують. Яку роль в цей період в житті підлітка повинна відігравати сім'я? Як вона може допомогти пережити етапи дорослішання своєї дитини з мінімальними втратами для нього і для самих батьків? В першу чергу, це всемірна емоційна підтримка своєї дитини. Якби метання не терзали дитину, якими б безглуздими ці метання не були з погляду дорослого, батьки повинні співпереживати, розуміти, приймати і підтримувати свого дитяча вже тільки тому, що вони його батьки.

Багато батьків здійснюють помилку в тому, що звинувачують свою дитину в дорослішанні, що наступило. «Раз ти такий дорослий, означає, і розмовляти я буду з тобою по-дорослому», – говорять вони. Спроба керувати дитиною, прагнення батьків «раз і назавжди» поставити все на свої місця часто призводить до краху дитячо-батьківські відносин.

Першим і головним відчуттям батьків по відношенню до своєї дитини повинна бути глибока віра в свою дитину і довіру, не показну і фальшиву, а щиріше і сьогодення, яке формується в

ранньому дитинстві, а паростки його дають свої сходи у підлітковому віці.

У підлітковому віці дитини дуже часто школа виступає союзником батьків в сумісному засудженні дитини за його провину. Всім нам знайома картина: засідання комісії у справах неповнолітніх, де і школа, і батьки спільно намагаються судити дитину, покарати її і ударити якомога хворий. Чим найчастіше це закінчується? В кращому разі – новою зустріччю і новим судилищем, в гіршому – відходом від сім'ї, усуненню підлітків від батьків. На превеликий жаль, багато дорослих, педагоги і батьки, забувають про те, що від перших проб і помилок не застрахований жоден підліток – дуже велика спокуса незвіданого, дуже прості способи досягнення багатьох спокус, дуже важко протиставити себе своїм одноліткам. Загальна мета сім'ї і школи виховувати міри стійкості до невинуватих проб. У зв'язку з цим однією із стратегічних ліній розвитку і успішного функціонування школи є серйозна і цілеспрямована освіта сім'ї по питанням дорослішання дитини. Завдання школи – зробити сім'ю помічником і другом як для самої дитини, так і для школи. Це можливо лише в тому випадку, якщо школа направить свої зусилля не на осуд сімейного виховання, а на роз'яснення батькам причин відхилень від норми і створення можливих умов для корінної зміни найскладнішої життєвої ситуації. Проблема цілеспрямованого, логічно збудованого виховання учнів, стоїть перед школою також гостро, як і перед батьками учнів. Проте шляхи рішення цієї проблеми в школі істотно відрізняються від рішення даної проблеми в сім'ї. Завдання школи – закласти в дитині розуміння того, що школа – це певний соціальний ступінь, який абсолютно не потрібно ототожнювати з отчим будинком. Виховання дітей в школі не повинне підміняти батьківське виховання. Воно повинне продовжувати його, а це можливо лише в тому випадку, якщо сім'я довіряє школі, а школа виправдовує довіру сім'ї і допомагає сім'ї в становленні і дорослішанні дитини. Перед школою, яка займається питаннями освіти і виховання учнів стоїть велика мета: вона повинна озброїти дитину знаннями по основах наук, освітній досвід покоління і допомогти самовизначитися. Таким чином, звідси природно витікають питання виховної сфери. Всі виховні засоби уроку і позаурочної діяльності повинні бути направлені на формування механізмів самооцінки і самовиховання.

Можливо самовиховання учня, формування його самооцінки без етичного виховання?

Звичайно ж, ні. Етичне виховання учнів в повинно супроводжувати весь процес навчання, воно повинне бути системним і продуманим і без участі в ньому батьків учнів обійтися не можна. За допомогою школи батьки повинні бачити позитивні приклади виховання дітей в сім'ї, вчитися бачити свої помилки і попереджати їх, прогнозувати результати свого виховання на майбутнє. Батьки повинні бачити в педагогах людей, запрограмованих не на руйнування, а на творення як особи самої дитини, так і сім'ї свого учня.

Саме в підлітковому віці батьки приходять до вчителів і говорять про те, що дитина, з якою ще зовсім недавно були теплі і відверті відносини, абсолютно змінила своє відношення до сім'ї.

В першу чергу батьки звинувачують саму дитину, не розуміючи того, що він «змінив окуляри»: те, що раніше йому здавалося смішним, зрозумілим, обернулося абсолютно іншою стороною. Батьківська любов стає незначущою, «непомітною», повсякденною, із спілкування між членами сім'ї зникають довіра і щирість. Батько і мати не підозрюють, що «продивився» душевне становлення своєї дитини.

Але не завжди батьки бувають настільки педагогічно сліпими. Немало таких батьків і матерів, які «відчувають» критичну ситуацію, звертаються по допомогу до педагогів і прислухаються до їх рад. І завдання педагога входить не тільки визначення, але і цілеспрямоване вивчення виховного потенціалу сім'ї.

Його особливості такі:

- житлово-побутова і матеріальна забезпеченість сім'ї;
- культурний і освітній рівень батьків;
- морально-психологічний клімат в сім'ї;
- традиції і звичаї сім'ї;
- система цінностей і вимог, що пред'являються в сім'ї;
- авторитет батьків в очах дітей;
- ступінь довіри дітей батькам і батьків дітям в сім'ї.

У зв'язку з цим педагогічні погрішності батьків можуть бути пов'язані з певними причинами, серед яких головними є наступні:

- неповна сім'я;
- конфліктна атмосфера в сім'ї;
- авторитарні методи виховання;
- наявність помилкової точки зору, що сформувалася спочатку на виховання дитини;
- зайва порочна батьківська любов або відсутність любові як такої;
- втрата авторитету батьків в очах власних дітей в зв'язку з певною ситуацією і т.д.

Знаючи виховний потенціал сім'ї, педагог може і повинен максимально допомогти батькам в подоланні труднощів дорослішання їх власної дитини.

Для цього необхідно:

1. Допомогти батькам усвідомити необхідність рішення проблеми.

2. Доказово переконати батьків в помилковості і неусвідомленості їх точки зору на проблему.

3. Дати конкретні рекомендації за рішенням тієї, що виникла проблеми.

4. Продумати і організувати спостереження за рішенням тієї, що виникла проблеми.

5. Підтримати батьків і дитину, допомогти їм повірити у можливості виходу з проблемної ситуації.

6. Звести до мінімуму негативний вплив сім'ї на дитину і максимально продемонструвати позитивний вплив родини на дитину.

Величезна робота класного керівника по етичному вихованню учнів неможлива без взаємодії з сім'єю учня. Класний керівник повинен направити свої зусилля на роз'яснення етичних основ виховання дитини в сім'ї, які є витокom формування, особи людини. Педагог і батько повинні розуміти, що без дотримання певних етичних норм неможливо виховати людину, яка буде гідним громадянином суспільства.

Організуючи роботу по етичному вихованню з сім'єю, школа повинна приділити найсерйознішу увагу освіті батьків по формуванню в їх сім'ях етичних законів існування сім'ї. До ним відносяться наступні закони, на основі яких в кожній сім'ї зароджуються, формуються і зміцнюються традиції і звичаї сім'ї.

Висновки:

1. Незважаючи на те, що батьки і діти – це найдорожчі і найрідніші люди, проблема взаємовідносин батьків і дітей завжди існує. Інакше й бути не може. Люди різних поколінь не просто живуть, працюють і відпочивають. Вони не просто співіснують, а й вирішують складні питання. І через різницю поколінь трапляється немало труднощів. Змінилася також і атмосфера в родинах. Зараз батьки і діти живуть інтенсивнішим життям, у якому все менше часу залишається для спілкування, спільних занять і сімейних ритуалів.

2. Кожна дитина, що живе в сім'ї, повинна бути любимою незалежно ні від чого. Позбавлений цього відчуття людина не здатна поважати своїх близьких, співгромадян, Батьківщину. Атмосфера любові і серцевої прихильності, чуйності, дбайливості членів сім'ї один про одного робить сильний вплив на дитячу психіку, дає широкий простір для прояву відчуттів дитини, формування і реалізації його етичних потреб.

Список використаних джерел:

1. Барташнікова І.А. Розвиток уваги та навиків навчальної діяльності у дітей 5-7 років / І.А. Барташнікова, О.О. Барташніков. – Тернопіль : Богдан, 1998. – 48 с.
2. Боришевський М.Й. Сімейне виховання, гарант морального становлення особистості / М.Й. Боришевський // Початкова школа. – 1995. – №4. – С. 17–19.
3. Вулгаїв П. Виховання маленьких дітей в українській родині / П. Вулгаїв // На грані двох світів. – 1998. – №1. – С. 3–4.
4. Задесенець М.П. Вікові особливості розвитку та виховання слабозорих дітей / М.П. Задесенець. – К. : Радянська школа, 1973. – 152 с.
5. Костів В. Проблеми виховання дітей із неповних сімей / В. Костів // Сподвижник української етнопедагогіки. Серія «Педагогіка, етнопедагогіка». – Івано-Франківськ. – Вип. 25. – 1999. – С. 150–153.
6. Костів В. Родинні взаємини і проблеми виховання дітей : збірник статей / В. Костів. – Івано-Франківськ, 1995. – 48 с.

Школа и семья – это две институции, которые учат ребенка жить в обществе, делают ее жизнь интересной, счастливой, успешной, полноценной, готовят ее к самостоятельной жизни.

Ключевые слова: школа, родители, семья, воспитание

School and family are the two institutions that teach children to live in society, make their lives interesting, happy, successful, full and prepare them for independent living.

Key words: school, parents, family, education

Отримано: 12.06.2012

УДК 371.73:796.42

Б. М. Тимошенко, Т. М. Чередніченко

*Кам'янець-Подільський національний університет
імені Івана Огієнка*

ВІДБІР ТА СТРУКТУРА ПОБУДОВИ ЕТАПУ ПОЧАТКОВОЇ СПОРТИВНОЇ ПІДГОТОВКИ БІГУНІВ НА КОРОТКІ ДИСТАНЦІЇ

У статті розглядається методика спеціального відбору з виявленням факторів (оптимальний розвиток фізичних якостей, психомоторні здібності, скорочувальні властивості нервово-м'язового апарату), які в подальшому обумовили суттєвий розвиток спортивних результатів бігунів на короткі дистанції.

Ключові слова: початковий відбір, прогнозування, структура підготовчого етапу спринтерів.

Актуальність. Відомо, що спортивні досягнення залежать від застосування сучасних методів відбору, які дозволяють достатньо надійно і своєчасно оцінити здібності дітей і підлітків, обґрунтованого відбору та розподілу засобів і методів тренування на базових етапах багаторічної підготовки легкоатлетів (Бальсевич В.К., Платонов В.Н., Табачник Б.Й., Філін В.П. та ін.).

Пошук ефективних критеріїв спортивного відбору стає особливо актуальним у зв'язку з тим, що діагностику здібностей дітей і підлітків приходиться здійснювати в період їх інтенсивного росту та розвитку, – тому необхідно досконаліше знати про прогнозуючі можливості методів відбору, що використовуються.

До останнього часу тренери у легкій атлетиці орієнтувалися на відбір і комплектування груп початкової підготовки після 10-11 років. Це приводило до того, що багато моторно обдарованих дітей не попадали в легку атлетику, так як вчителі фізичної культури і тренери до цього віку залучають багатьох із них до занять іншими видами спорту, де відбір починається з 7-8-річного віку (спортивні ігри, плавання, фігурне катання, гімнастика та інші види спорту). З іншого боку, багато дітей 11-12 років на тестових випробуваннях не можуть проявити себе і потрапити у ДЮСШ по тій причині, що вони в молодшому шкільному віці не мали можливості розвинути свої рухові здібності із-за відсутності відповідних умов.